

Тања Игњатовић*

Аутономни женски центар, Београд

ПРИМЕНА ЗАКОНА О СПРЕЧАВАЊУ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ ЗАПОСЛЕНИХ У ЦЕНТРУ ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД**

Сажетак

Иако се Закон о спречавању насиља у породици примењује дуже од четири године, његова примена и ефикасност ретко су сагледавани из перспективе запослених у центрима за социјални рад. Стога је предмет овог истраживања била анализа искуства представника ове службе, са нагласком на сарадњу, унутрашње процедуре и ефекте процена и планова, с циљем да се утврде позитивне промене и изазови у вези са организацијом, садржајем рада и заштитом и подршком жртва насиља у породици. Коришћен је квалитативни приступ, односно тематска анализа, а фокус-групна дискусија као истраживачка техника. Узорак испитаника чиниле су 32 особе из центара за социјални рад у Нишу и општинама које гравитирају Основном јавном тужилаштву у Нишу. Укључени су и подаци раније спроведене анализе по истој методологији на узорку од 61-ог учесника из 17 одељења Градског центра за социјални рад Београд, што може да допринесе повећању репрезентативности узорка. Резултати су указали на оцену унапређене размене информација и сарадње са представницима полиције и тужилаштва, али и да недостаје разумевање феномена, положаја и потреба жртве, превентивне природе хитних мера, као и систематична процена безбедносних ризика. Нема довољно локаланих услуга, а требало би унапредити њихову сталност, доступност, квалитет и међуресорну сарадњу. Неодговарајуће је праћење и процена

* tanja@azc.org.rs

** Ово истраживање је реализовано у оквиру пројекта Делотворне политике и уједначене праксе у подршци и заштити преживелих од насиља у породици (*Effective policies and unified practice in support and protection of domestic violence survivors*), који заједнички спроводе Аутономни женски центар, Заштитник грађана и Форум судија (у периоду од 1. 7. 2019. до 1. 7. 2022. године), а који финансијски подржава Краљевина Норвешка (NFRP Matra support).

ефеката предузетих мера и услуга поршке, организација рада оптерећена је низом проблема, недостају обуке, као и ресурси, што доводи до „рада по инерцији” и појаве „сагоревања”, те тражи системска решења.

Кључне речи: насиље у породици, центар за социјални рад, закон, примена.

УВОД

Измене закона у области заштите од насиља у породици у Србији почеле су 2002. године, најпре у кривичноправној заштити, а потом 2005. године у породичноправној заштити. Државна политика (усвајање стартегија и протокола о поступању) грађена је у периоду од 2005. године, када је у питању заштита деце, односно од 2010. године када је реч о заштити жена. Међутим, новине су увођене без јасне промене парадигме поступања, што је условило фрагментарност, односно недостатак синхронизације поступања релевантних државних органа (Ignjatović, 2011).

Подаци о примени закона о заштити од насиља у породици указали су на озбиљне тешкоће у кривичноправним поступцима заштите жртава (Konstatinović-Vilić, Petrušić, 2007; Jovanović, Simeunović-Patić, Macanović, 2012), испољене у неефикасности, великом броју одбачених кривичних пријава, одустанку и одлагању кривичног гоњења, те најчешће изреченим условним осудама без заштитног надзора. Иако се у каснијем периоду уочавају извесне позитивне промене, као што је чешће одређивање притвора, смањење дужине трајања поступка и мањи удео условних осуда (Petrušić, Žunić i Vilić, 2018), проценат обустављених поступака се повећава, а изостаје и системска подршка жртвама. И истраживања породичноправне заштите (Petrušić, Konstatinović-Vilić, 2008, 2010) показала су недовољно коришћење законских механизма, те су поступци, иако хитни, трајали дуго, без предлога за привремене мере, нису покретани по службеној дужности, жртве често нису имале правног заступника, рочишта су одлагана, а регистрован је и велики број повлачења тужби. Било је јасно да недостају хитне интервенције „сада и овде“ за насиље ниског интензитета или за претњу пре него што она постане реализована.

Сарадња и повезано деловање државних органа нису били обавезујући, те су представљали пре изузетак него редовну праксу (Заштитник грађана, 2014). Обука професионалаца била је спорадична, без механизма за праћење примене знања у пракси, а због флукуације стручњака унутар службе, имала је слаб ефекат на заштиту жртава и спречавање насиља у породици (Заштитник грађана, 2016а). Пропусти у примени закона и у организовању заштите жртава били су системске природе и

понављали су се без озбиљне интервенције надлежних органа (Заштитник грађана, 2016б).

Република Србија је 2013. потврдила Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, која је постала део унутрашњег законодавног система. У 2016. години, усвајањем Закона о спречавању насиља у породици (даље: Закон) регулисана је превентивна интервенција (хитне мере), обавеза процене безбедносних ризика, обавеза сарадње и координираног деловања институција, а предвиђена је и обавезна обука професионалаца и увођење јединствене и централне електронске евиденције података о насиљу у породици и поступању надлежних органа.

У Закону су координација и сарадња између надлежних државних органа и установа регулисане именовањем лица одређених за везу (у полицијским управама, тужилаштвима, судовима и центрима за социјални рад), која свакодневно размењују све информације које су значајне за све пријаве насиља у породици (чл. 24). На подручју сваког основног јавног тужилаштва формира се група за координацију и сарадњу (даље: Група), којом руководи задужени заменик јавног тужиоца (а обавезно учествују представник полиције и локалног центра за социјални рад), која се састаје најмање једном у 15 дана. Група разматра сваки случај насиља који није окончан правноснажном судском одлуком, али и све случајеве када треба да се пружи заштита и подршка жртви, односно када би требало предложити мере за окончање судских поступака који дуже трају (чл. 25). Такође, Група је у обавези да изради индивидуални план заштите и подршке за жртву, у чијој изради учествује и жртва, ако жели и ако то омогућава њено физичко и емотивно стање (чл. 31). У индивидуалном плану се наводе конкретне мере, именују извршиоци, рокови за примену мера, као и план праћења и процене ефеката предузетих мера (чл. 31).

Резултати праћења примене закона показали су стални пораст броја пријава догађаја насиља у породици, као и броја изречених хитних (48 сати) и продужених хитних мера (30 дана), до 2020. године када су уведене епидемиолошке мере због КОВИД-19 (Ignjatović, 2021). Међутим, краткорочна превентивна заштита није праћена одговарајућим мерама за постизање дугорочне безбедности жртве и њене деце (Ignjatović, Macanović, 2018, 2019; Ignjatović, 2021). Бројчани подаци нису могли да укажу на квалитет процене ризика и начин усаглашавања између релевантних актера, што је од суштинске важности за спречавање насиља и заштиту жртве, укључујући и ризик од тешког повређивања и/или убиства жена (Lacmanović, 2019). Остало је

невидљиво и то да ли овај начин превентивне заштите одговара жртвама из маргинализованих друштвених група (на пример, женама са инвалидитетом, Ромкињама, женама из сеоских средина).

Тек у посебном извештају Заштитника грађана (2020) добијени су по први пут подаци о раду Група, садржају индивидуалних планова заштите и подршке жртвама, али и први подаци о позицији представника центра за социјални рад (даље: ЦСР), сагледани из перспективе стручњака из тог државног органа.

Предмет рада је приказ оцене сарадње стручњака из ЦСР са надлежним представницима полиције и тужилаштва у различитим фазама рада након пријаве случаја насиља у породици, с циљем да се укаже на позитивне резултате, као и на изазове у примени законских решења и позицију и потребе стручњака у ЦСР. Након приказа методологије, која је укључила квалитативни приступ, приказани су резултати, кроз кључне теме, деривирани из садржаја стручне дискусије у вези са три унапред постављена истраживачка питања. У дискусији резултата указано је и на нужне правце промена у примени, праћењу и процени ефеката Закона о спречавању насиља у породици, у циљу заустављања насиља и заштите жртава, а из перспективе и у односу на улогу стручњака у ЦСР.

МЕТОДОЛОГИЈА

Предмет истраживања била је анализа искуства представника ЦСР у примени Закона о спречавању насиља у породици, са нагласком на сарадњу са надлежним представницима полиције и тужилаштва и на унутрашње процедуре, имајући у виду да стручњаци тог органа нису имали посебну обуку нити стручна упуства за примену Закона. Циљ истраживања био је да се утврди шта стручњаци из ЦСР сматрају позитивним променама у организационом и садржинском смислу, а шта виде као изазове у заштити и подршци за жртве насиља у породици након усвајања законских измена.

У односу на изабрани предмет истраживања коришћен је квалитативни приступ, погодан за истраживања феноменолошког и експлоративног типа (Halmi, 2001; Popadić, Pavlović, Žeželj, 2018). Тематска анализа, као квалитативна дескриптивна техника, подразумевала је трагање за темама које представљају одговоре на унапред изабрана широко постављена питања у вези са применом Закона. Присуство или одсуство одређених садржаја требало би да укаже на свест или знање испитаника о предмету анализе, учесталост с којом се појављује теме указивала би на значај и пажњу

која се на њих обраћа, док би врста (и број) повољних или неповољних карактеристика које се приписују темама указивали на став учесника према разматраном садржају (Popadić i dr. 2018, 473–474).

Узорак испитаника чиниле су 32 особе из ЦСР за Град Ниш и околне општине – Алексинац, Сврљиг, Ражањ, Соко Бања, Дољевац и Гацин Хан, које су у надлежности Основног јавног тужилаштва (даље: ОЈТ) Ниш, односно Одељења Алексинац. У узорку је било 26 особа женског пола¹, представница свих релевантних позиција и улога у ЦСР, и то: седам директорки (једна вршилац дужности), три руководитељке служби, четири супервизорке и 18 водитељки случаја (од којих неке имају двоструке улоге, нпр. две су и руководитељке службе, две и супервизорке, а једна је и директорка). Међу овим стручњакињама била су и лица за контакт и/или координаторке које учествују на састанцима групе за координацију и сарадњу као представнице ЦСР.

Фокус-групна дискусија била је истраживачка техника, а реализовано је пет групних дискусија (у периоду од 30. јуна до 2. јула 2021. године), у трајању од по два сата са сваком групом. Дискусију су водиле две модетарорке², користећи унапред изабрана три истраживачка питања усмерена на три фазе у поступању институција по пријави насиља у породици, и то: (1) Како се у ЦСР реализује припрема, размена информација и усаглашавање процена о пријављеним случајевима насиља у породици са полицијом и тужилаштво? (2) Како се реализује припрема за састанак групе за координацију и сарадњу и каква су искуства у сарадњи? (3) Каква су искуства у изради, примени, праћењу и процени ефеката индивидуалног плана заштите и подршке за жртву насиља у породици који се израђује на састанцима Групе? Дискусије су снимане (уз сагласност учесница), без личних података, а затим преведене у текст (транскрипт) чији је садржај анализиран у односу на теме које су изведене из емпиријског материјала и законских норми.

Имајући у виду да је по истој методологији и у односу на иста истраживачка питања спроведено и помињано истраживање из 2018. године (Заштитника грађана, 2020), које је обухватило 61-у учесницу из 17 одељења Градског центра за социјални рад (даље: ГЦСР) Београд, биће направљен осврт на сличности и разлике у извештајима стручних радница, узимајући у обзир разлике у месту рада, величини

¹ Ауторка ће у наставку текста цео узорак означавати женским полом због његове очигледне доминације међу запосленим у ЦСР.

² Модераторке су биле: Вања Мачановић из Аутономног женског центра, Бојана Перуничкић и Ана Окановић из канцеларије Заштитника грађана и Ивана Миловановић из Форума судија, а ауторка им се захваљује на доприносу.

града/општина и разлике у периодима када су прикупљане информације, укључујући и разлику у односу на институционално деловање током ванредног стања и ванредне ситуације због КОВИД-19 пандемије. То делимично може допринети повећању репрезентативности узорка.

Ограничења истраживачког приступа. За ово истраживање релевантна су сва општа ограничења квалитативних метода, односно тематске анализе као релативно „слободнијег” и флексибилнијег квалитативног приступа (Coolican, 2014, према Popadić i dr. 2018, 592), који садржи релативно низак ниво интерпретације, што је погодно за испитивање у областима о којима се не зна много и за идентификовање заједничких карактеристика предмета истраживања (Vaismoradi, Turunen, Bondas, 2013). Контекстуална осетљивост података значи да им уз саговорнице и истраживачица приступа из своје перспективе и свог контекста. То отвара и питање адекватности идентификованих тема и идеја, концептуалне дилеме у вези са обимом прикупљеног материјала (понављани и недостајући подаци), питање репрезентативности узорка, поузданости извора, што све треба имати у виду код интерпретације добијених података и закључака.

РЕЗУЛТАТИ

Приказ садржаја фокус-групне дискусије организова је у односу на три истраживачка питања, кроз приказ тема издвојених из анализираног емпиријског материјала. Пред тога, наведене су сличности и разлике у мишљењима стручних радница из београдских одељења ГЦСР у вези са истим истраживачким питањима.

Припрема, размена информација и усаглашавање процена о пријављеним случајевима насиља у породици

У вези са првим истраживачким питањем из садржаја дискусије издвојено је неколико тема, и то:

(а) Комуникација и сарадња, односно функционалност процедуре провере и размене информација са полицијом је добра, али је таква, по мишљењу учесница, била и пре почетка примене Закона. Редовно се размењују информације о пријављеним случајевима насиља у породици, представнице ЦСР излазе на терен са полицијским службеницима и активно учествују приликом узимања изјава/саслушања у полицијској станици, те редовно добијају полицијске службене белешке. У малим местима се наглашава значај личних познанстава, што повећава доступност стручњака из других

система, као фактор ефикасног поступања. Знатно већа позитивна промена десила се у комуникацији и сарадњи са представницима тужилаштва, која је доступна у директном контакту, што није био случај пре примене Закона. Недостатак електронских евиденција у ЦСР у малим местима може да отежа претрагу података, али не битно, јер је већина корисника позната. ЦСР има на располагању 48 сати за прикупљање додатних обавештења, док се усаглашавање процена у случају притворских или високо-ризичних случајева насиља дешавају одмах по пријави.

(б) Изазови у процени о томе ко је учинилац а ко жртва насиља огледају се у мишљењу да бар половина пријава стиже од могућих учинилаца, те мора да се утврђује ко је заправо жртва. За неке учеснице је збуњујуће то што су некада „исте особе и насилне и жртве”. Не слажу се са тумачењем полиције и неких тужилаца да „ко први позове [полицију] сматра се жртвом”. Изгледа да наведене тешкоће у проценама воде до закључка о великом броју лажних пријава, али и до уверења да жене „често пријављују насиље са задњом намером”, да „имају за циљ истеривање материјалне користи, узимање имовине, истеривање мужа из куће”. Често је мишљење да „већина [правих] жртава живи с насиљем годинама и ћути”. Неке стручњакиње једини проблем виде у чињеници да партнери имају заједничко дете, те наводе „они [родитељи] нека се свађају до сутра, али како ћу дете да заштитим”.

(в) Изазови у процени безбедносних ризика настају зато што не постоји препоручена листа ризика намењена систему социјалне заштите, нити се проверавају процене према индикаторима које користи полиција. Додају да се ослањају на своје знање, искуство и тимски рад, те да су недовољна обученост, уз мали број извршилаца, кључни изазов у раду. Као позитиван аспект наводе то што се процене безбедносних ризика израђују и пре изласка учиниоца из притвора или затвора (иако су им остављени кратки рокови). Посебно ризичним ситуацијама сматрају када учиниоци иду у затвор због кршења хитних мера („ту је освета готово редовна”), као и код виђања учиниоца са децом. Додају и то да „полиција сече, а ми идемо широко”, као и да „полиција нема знање за брзу процену особа са менталним инвалидитетом или менталним болестима”, због чега су могуће злоупотребе (да жртва буде пријављена као учинилац насиља). Ипак, велика већина учесница закључује да је полиција, као и тужилаштво, спремна да чује њихова мишљења и процене.

(г) Разумевање превентивне природе хитних мера и околности кршења мера упућује на то да неке стручњакиње имају мишљење да полиција изриче хитне мере „не зато што је утврђено постојање насиља, већ да би они били сигурни”, као и да полицију

„занима догађај, без ширег контекста”, али и то да се „полиција извештила и да сада изриче упозорења, а не хитне мере за сваку пријаву насиља”. По стручњакињама из ЦСР већи је проблем то што жртве не пријављују сва кршења хитних мера („они се договоре”), док ЦСР пријављује полицији свако сазнање о кршењу мера „без обзира на жељу жртве”. Ипак, оптерећење им представља учешће у прекршајном поступку, посебно када се дешава изван радног времена, а седиште суда није у месту становања („у пола ноћи иде се у Ниш у суд да се сведочи”).

Припрема за састанак групе за координацију и сарадњу и искуства у сарадњи са представницима полиције и тужилаштва

У вези са другим истраживачким питањем у садржају дискусија стручњакиња из Ниша и околиних општина такође је издвојено неколико тема:

(а) Организација састанака Групе има различиту динамику – једном недељно у Нишу, због великог броја пријављених догађаја насиља у породици, једном у три недеље у мањим местима, а током епидемиолошке кризе једном у месец дана. Сви састанци се реализују у ОЈТ у Нишу или у Одељењу у Алексинцу, што претпоставља путовање већине представница ЦСР, до измена због епидемиолошких разлога, када је почело организовање онлајн састанака. То је омогућило учешће већег броја стручњакиња из ЦСР на састанцима Групе, уз претпоставку поседовања одговарајуће технике, што није случај у свим ЦСР. Ипак, истиче се да су „састанци уживо квалитетнији”, те да је посредна комуникација лоше решена.

(б) Улога лица за везу, водитеља случаја и других учесника на састанку Групе перципира се као важна. Списак случајева насиља који се разматрају на Групи стиже у ЦСР из полиције и тужилаштва (дан-два пре састанка), а постоји могућност допуне предметима из ЦСР, али се то дешава сасвим ретко. Информације за састанак Групе припремају се са водитељкама случаја или из електронске базе података (ако она постоји) и достављају надлежном заменику јавног тужиоца за припрему састанка Групе. Додатни подаци из ЦСР достављају се полицији и тужилаштву у року од две недеље до месец дана, а саговорнице кажу да нису у стању да испоштују законске рокове, јер није увек лако доћи до корисника. Жртве се ретко позивају на састанке Групе, а од почетка епидемиолошке кризе потпуно изостаје њихово учешће, мада би могло бити реализовано уз помоћ технике. Додају да жртве партиципирају кроз активности ЦСР, али и то да их ретко или никада не информишу о садржају (њиховог)

индивидуалног плана заштите и подршке. Неке водитељке случаја кажу „ми уопште не знамо шта се дешава на састанцима за координацију”, док један број њих сматра да и не треба да учествују. Сагласне су да су образовне установе сарадљиве и доступне, али да то није случај са здравственим установама, мада има и примера добре сарадње на терену када корисници имају проблеме менталног здравља.

(в) Садржај записника и индивидуалног плана заштите и подршке жртви насиља који се израђују на састанку Групе оцењује се различито у односу на квалитет, а не постоји ни сагласност о томе да ли се они редовно достављају стручним радницама у ЦСР. Учеснице имају различита искуства, те извештавају да се планови не израђује увек на састанцима Групе, да се раде само када постоји висок (и средњи) ризик од насиља, али и за сваки пријављени случај насиља, сагласно са Законом. Планове сматрају корисним као усмерење за израду плана мера и услуга, док неке кажу да они немају утицаја, чак изражавају сумњу у њихову сврсисходност, јер често не знају које мере предузимају представници других служби, а пре свега тужилаштво. Због тога закључују да „планови нису заживели и да то јесте проблем”. Додају и да се не ради ревизија плана, мада се на састанцима Групе размењују информације о томе шта се у конкретном предмету променило (тзв. „текући случајеви”). Записници и индивидуални планови са састанака Групе се не заводе у писарници ЦСР, већ се чувају у посебним регистрима, а сви предмети имају двоструке заводне бројеве (да би подаци могли да се повежу). Индивидуални планови нису интегрални део електронске евиденције у ЦСР, а дискутовани су и проблеми у приступу подацима код промене водитеља случаја.

(г) Састанци интерног тима за насиље у породици у неким ЦСР организују се недељно, а на њима се решавају комплексни случајеви насиља и прави селекција случајева који ће бити упућени за разматрање на састанак Групе. И када се састанци интерног тима не организују (због недостатка времена) увек постоји размена информација и консултације „у ходу” са супервизоркама и чланицом ЦСР која учествује на састанцима Групе. Учеснице истичу да је важно то што могу и директно да размењују информације са предствницима полиције и задуженим замеником јавног тужиоца, посебно важно када учинилац, жртва или обоје нису са исте територије или из општине у којој је седиште ЦСР.

(д) По мишљењу стручњакиња мере поступања које су на располагању ЦСР скромне су, најчешће саветодавне активности, али и за њих немају довољно капацитета (људи и времена). Корективни надзор родитељима се користи као мера тек ако саветодавни рада са породицом нема ефеката. Не подносе по службеној дужности

тужбе за мере заштите од насиља у породици због проблема у вези са плаћањем изгубљених парница (а немају информацију о томе да ли их подноси тужилаштво или иницира суд). Истичу и то да од суда углавном не добијају пресуде или решења о привременим мерама заштите од насиља у породици, или документа касне, односно о њима сазнају од клијенткиња. Одлазак представница ЦСР на суд у статусу (стручног) сведока истичу као изразито непријатно искуство, због понашања адвоката окривљеног. Говоре и о томе да много жртава насиља одустаје од поступака, али да не знају „где је ту фалинка”, као и да су насилници и њихови адвокати вешти у жалбама, због чега се укидају продужене хитне мере (обично када није било физичког насиља), или затворске казне за кршење хитних мера, а да некада није јасно зашто је донета таква одлука суда.

Садржај, примена и праћење ефеката мера из индивидуалног плана заштите и подршке жртви насиља у породици

Анализом садржаја групне дискусије у вези са трећим истраживачим питањем издвојене су две теме, али ће овде бити приказани и садржаји који се односе на организационе тешкоће и недостајуће ресурсе у ЦСР, као и друге релевантне теме које су назначене, иако нису биле у фокусу истраживања.

(а) Доступност локалних услуга подршке за жртве насиља је различита. Неке мале општине наводе да немају баш ниједну локалну услугу, као и да им недостају информације о услугама које пружа цивилни сектор, док неке изражавају неповерење према пружаоцима из тог сектора, кажу „Ми уопште не разматрамо могућност сарадње са невладиним организацијама”. Истиче се и променљива доступност услуга, јер зависе од општинских одлука или пројеката, а указује се и на неодговарајуће радно време пружалаца. У малим местима нема психијатара, неуропсихијатара, саветовалишта за децу и младе, због чега сви корисници морају да путују у Ниш. Док су жалбе на слабу сарадњу са здравственим установама углавном везане за рад домова здравља (не свих), постоји сагласност око добре сарадње са специјалном болницом и заводима.

Када је реч о услузи бесплатне правне помоћи, према сазнањима учесница, обично је пружа једна особа у општини (најчешће недовољно искусна), а у неким општинама је доступна једино корисницима социјалне помоћи. Саговорнице немају довољно информација о броју корисника и врстама правне помоћи, али имају утисак „као да су скретничари” који углавном упућује кориснике на алтернативне пружаоце.

Регионална сигурна кућа се налази у Нишу (наменски грађен објекат, капацитета за смештај 22 жене), лиценцирана је услуга, са одговарајућим кадровима и добром сарадњом са ЦСР. Ипак, сматрају да је боравак до шест месеци рестриктиван (немају информације о евентуалним другим ограничењима), а деле утисак да су им наметнуте додатне обавезе у вези са обезбеђивањем епидемиолошких тестова пре пријема жене. Истовремено, запослене жене због рестриктивних епидемиолошких правила одбијале су ову услугу, док мале општине истичу препреке у вези са финансирањем услуге, као и то да је примена Закона умањила потребу за њом.

Учеснице су сагласне у ставу да насилници не прихватају саветодавни рад и терапију јер тешко преузимају одговорност за своје понашање, те да им се чини да је специјализована услуга само за „фине учиниоце, оне који мало вређају”, и да „буквално нисмо имали кога тамо да шаљемо”. За учеснице је већи проблем то што немају решење када оба партнера прекомерно користе алкохол и насилна су („не знате где ћете са њима”). Једини вид економског оснаживања за жртве насиље је „добровољан радни ангажман”, а услуга социјалног становања не постоји. Сагласне су да се ситуација са доступношћу општих и специјализованих услуга разликује и у зависности од сензибилитета локалне управе или председника општине.

(в) Када је реч о доступност услуга подршке за одређене групе жртава, учеснице потврђују скромну заступљеност подршке за децу са искуством насиља или ону која му сведоче у породичном дому. Истичу позитивна искуства са Јединицом за подршку деци у кривичним поступцима, која више не функционише (јер је била пројектна активност). Имају тешкоће са смештајем деце током ноћних интервенција, а услуге ургентних хранитељских породица су доступне, али морају бити плаћене. Када је реч о услугама подршке за старије особе, или сеоско становништво, саговорнице у први план истичу мали број пријава насиља и занемаривања или ретке пријаве за кршење хитних мера („неће родитељи децу да пријаве” или „жене немају где да оду”).

Велики изазов представља организовање подршке за особе са физичким инвалидитетом јер нема доступне специјализоване помоћи када се учинилац удаљи из куће. Корисном се сматра услуга геронтодомаћице, али је она доступна у кратком дневном интервалу. Ипак, Дољевац и Ражањ истичу одличну сарадњу са локалним пружаоцима, који у континуитету од 2017. године покривају потребе свих села у општини, а Алексинца користи услуге помоћ у кући за одрасле, старије и за децу са сметњама у развоју (три локална пружаоца од 2015. године) и за потребе жртава насиља. Материјална помоћ је интегрални део услуге, те саговорнице истичу да се

комбинују услуге геронтодомаћице и повремена медицинска нега, са подршком рођака и комшија. Ипак, највећи изазов је недостатак услуга за особе са проблемима у менталном здрављу старије од 26 година. Саговорнице сматрају да су проблеми недостатка услуга често формалне природе (услуга није препозната у локалној одлуци о социјалној заштити или недостају социјално–здравствене услуге), али и да су неки руководиоци установа недовољно флексибилни (изостају споразуми о сарадњи са пружиоцима услуга).

(ц) Организационе тешкоће и недовољни ресурси, по мишљењу стручних радница и руководитељки, одговорни су за ефекат „рада по инерцији” и „да се испуни форма”. Сагласне су да нема довољно запослених у односу на обим посла, да недостају дежурни радници у службама за одрасле, након дежурства се наставља радни дан (нема слободног дана), тешко је организовати превоз дежурних радника до места догађаја, плаћају се само активна дежурства, број сати дежурства некада је већи од дозвољеног за наплату, исплате се врше само за запослене који су на буџету министарства (не и за оне које плаћа општина), постоје тешкоће у наплати хонорара (запослени морају да туже ЦСР), у систематизацији или у пракси недостају одређене позиције и профили (од возача до правника). Истицана је и чињеница да „доста радника није прошло обуку о насиљу у породици, упознати су са Законом, консултују се међусобно, али то није довољно”, те потреба за заједничким обукама са полицијом и тужилаштвом. Истовремено, истичу да нема системског одговора на ова питања, да недостаје подршка од надлежног министарства, али и то да запослене чине додатне напоре да одговоре на потребе корисника и корисница.

Друге релевантне теме које су помињане током групне дискусије односиле су се на незадовољство вештачењима и форемзичким интервјуом са децом, честом злоупотребом закона од стране адвоката, а изражена су и очекивања од Заштитника грађана да отвори могућност за директне консултације (а не само за надзор по притужбама грађана), као и да посебним извештајем допринесе утицају на надлежно министарство и позитивним променама у ЦСР.

Сличности и разлике у проценама стручњакиња из Београда у вези са предметом истраживања

Узимајући у обзир контекстулане и разлике у периоду испитивања, оцена сарадње и размене информација са полицијом и тужилаштвом у Београду знатно је слабија од процена стручњакиња из Ниша и околине. Наводе да не добијају

увремењене податке из полиције, или су „затрпани” пријавама које нису насиље у породици, да ретко одлазе на терен са припадницима полиције и да не учествују у саслушању актера у полицијској станици, све супротно нишком искуству. И у београдским одељењима се изражавају уверења која се односе на учесталост „манипулације од стране жртве и од стране учиниоца”, на то да „жртве крше хитне мере”, али и предлози да се хитне мере изричу обема странама јер је „тешко разлучити ко је ко када су обе особе агресивне и вербално и физички”. Такође, кажу да „предмети насиља ниског ризика чекају и по месец дана да се започне рад”, што није истицано у Нишу и околиним општинама.

Када је реч о темама у вези са другим истраживачким питањем, изражено је више незадовољства у вези са припремом случаја за састанак Групе, које се односи на рокове, али је сарадња предстваника три службе оцењена као одлична, првенствено због добрих личних односа. И учеснице из београдске групе потврђују недостатак времена на састанцима Групе за ратматрање случајева ниског и средњег интензитета и „текућих случајева”. И у Београду се индивидуални планови не израђују на састанку на ком се разматра новопријављени случај, већ на следећем, а истиче се и то да је стално праћење и извештавање исцрпљујуће у односу на околности у којима раде. Ажурност и квалитет рада првенствено зависе од особе која одлази на састанке Групе, а указују и на проблем завођења предмета у ЦСР и синхронизовање интерних и процедура по Закону.

И у београдским одељењима потврђују недовољну укљученост представника других система на састанцима Групе, посебно здравствених установа (психијатријске службе). Процењују корисном праксу учествовања водитеља случаја на састанцима Групе, а наводе да се жртве ретко позивају, због недостатака времена. За разлику од праксе у нишком крају, нека београдска одељења имају успостављен договор да тужиоци по службеној дужности подносе тужбе за мере заштите, или да их иницира суд, а оба начина сматрају корисним у односу на позицију ЦСР. У вези са техничким проблемима истичу слабу опремљеност (недостатак папира, факса, е-маил комуникације, простора за састанке), али и незаштићеност запослених и проблем „привилегованих” учинилаца насиља, односно различите врсте притисака које трпе запослени, што нису биле теме учесница из Ниша и околине.

У поређењу са ситуацијом у Нишу и околини, утисак је да постоји знатно слабија пракса када је реч о садржају индивидуалних планова заштите и подршке, као и приступу услугама. Учеснице из Београда указују на недовољне ресурсе

психотерапијских услуга и да Сигурна кућа често наводи да нема капацитета за пријем или да кориснице не испуњавају услове. Истичу проблем нефлексибилних правила у вези са материјалном подршком жртвама и породицама, а сматрају да би учиниоци насиља који имају одговарајућа примања требало да плаћају услуге. Као у Нишу и околнини, ни представнице београдских одељења немају информације о свим доступним ресурсима, посебно о пружаоцима изван јавног система, а истичу да неке услуге постоје само на папиру (нпр. бесплатна правна помоћ) и да неки пружаци никада нису учествовали у планирању (нпр. Национална служба за запошљавање). Такође, указују на проблем са заштитом и збрињавањем деце, да су свесне да раздвајање деце од мајке или браће и сестара није добро, али да у неким ситуацијама немају одговарајућа решења. Истичу и доживљај немоћи када су у питању вештачења (на која се дуго чека и са којима нису увек сагласне), као и у односу на недостатак психијатријског третмана учинилаца насиља, слично коментарима стручњакиња у Нишу и околини.

И учеснице из Београда указују на недовољан број запослених, али помињу и „нефункционалне стручне раднике за које нема решења”, као и последицу таквог стања која се огледа у „сагоревању” и одлажењу људи из система, што утиче на све тежу организацију рада. Сматрају да им недостаје стручна подршка, да су постојеће едукације недовољне, те да су сложеност, рокови и број породица које се прате такви да оправдавају формирање специјализованог одељења за територију Града Београда које би се искључиво бавило питањима насиља у породици.

ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧЦИ

Учеснице фокус-групне дискусије из ЦСР из Ниша и околних места – Алексинца, Сврљига, Ражања, Соко Бање, Дољевца и Гациног Хана, потврђују унапређену размену информација и сарадњу са представницима полиције, а посебно са заменицима јавних тужилаца, од ступања на снагу Закона о спречавању насиља у породици, што је случај и у београдским одељењима ГЦСР, у којима се ипак региструје више незадовољства. Истиче се и важност комплементарности стручних процена ова три система. Ипак, јасно је да би требало стандардизовати начин процене безбедносних ризика у ЦСР и знатно унапредити обуку стручних радника за ту врсту процена, али и за разумевање комплексности појаве насиља у породици и партнерским односима, што је сагласно и са препорукама ГРЕВИО (2020, пара. 110–117).

Садржај дискусије упућује на то да би било важно унапредити знања о узроцима и динамици насиља у породици/партнерским односима, као и у вези са специфичним својствима учиниоца и/или жртве, како би се са више разумевања и стручности процењивала злоупотреба моћи, те предупредила пракса оправдавања изрицања хитних мера и једној и другој страни, јер то дестимулише жртву да се обраћа за помоћ институцијама. Иако Закон може бити злоупотребљен ако се успостави правило „ко први пријави тај је жртва”, упадљиво је и присуство уверења о великом броју лажних пријава насиља од стране жртве, што би било нужно размотрити и отклонити. Склоност да се приписаним карактеристикама жртве објашњава ниска ефикасност система није нова појава (Игњатовић, Павловић–Бабић и Лукић, 2015), а овде се огледа у ставу учесница да жртве не пријављује сва кршења хитних мера и у предрасуди да их оне крше (иако им нису изречене), као и у појави одустајања жртава из поступака за које саговорнице кажу да „не занју где је фалинка”. Очекивања „типичног” понашања жртве могу да буду препрека у квалитетним проценама и одлукама о заштити.

Чини се да стручњацима у ЦСР није довољно јасна сврха превентивне заштите, због чега се негативно коментарише пријављивање насиља у најави или ниског интензитета. С друге стране, нема довољно системске подршке за ризичне ситуације које треба ставити под контролу (попут изласка учиниоца из притвора или затвора, или виђања учиниоца насиља са децом). Највећи изазов безбедносној процени и заштити представљају ситуације када је насиље повезано са другим пробелемима, попут менталног инвалидитета или болести, или алкохолизма (често обе стране).

Подаци указују и на потребу враћања на динамику организације састанака групе за координацију и сарадњу, која је нарушена епидемиолошким мерама. Нужно је унапредити и техничку опремљеност за одржавање састанака на даљину и обезбедити учешћа водитеља случаја, жртава и других релевантних актера на састанцима, сагласно стандардима из Закона. Лична својства и посвећеност лица за везу и/или координатора који испред ЦСР учествују на састанцима Групе опажају се као најзначајнији фактор ефикасности, посебно наглашемо у београдском узорку.

Утисак је да је сврха израде индивидуалног плана заштите и подршке жртви на састанку Групе, као и његова допуна (повезивање) са садржајем рада и плановима ЦСР остаје нејасна. Квалитет садржаја записника и индивидуалних планова, процена њихове сврсисходности, недостатак формалне интеграције (паралелне евиденције), указују на системске проблеме у разумевању сврхе законских решења, што би морало

да се унапреди. Чињеница да се индивидуални планови не израђују за сваки разматрани случај насиља, али и слабости у њиховом праћењу, процени ефеката и ревидирању планираних мера и услуга, настаје услед системских проблема, пре свега оптерећења запослених у ЦСР, као и због недостатка одговарајуће стручне подршке.

И објективни показатељи потврђују да је садржај индивидуалних планова крајње оскудан и често типизиран, супротно сврси, карактеристикама појаве и потребама жртава (Ignjatović i Masanović, 2018, 2019; Заштитник грађана 2020). Имајући у виду одсуство жртава са састанака Групе било би важно да се у ЦСР обезбеди њихово обавезно информисање о закључцима процена и садржају индивидуалног плана заштите и подршке, као и да мишљење жртве буде пренето учесницима Групе. Доживљај о скромним мерама заштите и подршке које стоје на располагању ЦСР захтева бољу синхронизацију примене постојећих законских решења, попут успостављања сарадње са тужилаштвом и судом у вези са подношењем, односно иницирањем тужби за мере заштите, што је пракса у неким одељењима београдског ГЦСР која има позитивне ефекте. Потребна је и чешћа примена мера које стоје на располагању ЦСР у заштити права детета у раној фази поступака.

Из садржаја дискусије стручњакиња из ЦСР јасно је да нема (довољно) локалних услуга, а требало би унапредити и њихову сталност, радно време, критеријуме за упућивање, информације о квалитету рада, али и информације о услугама које пружа цивилни сектор, према којем постоје велике резерве. Нужно је обезбедити доступну, довољну и квалитетну бесплатну правну помоћ за све жртве насиља у породици (без ограничења која се тичу социо–материјалног статуса корсиника), побољшати стручност пружалаца из општина и системски подстицати алтернативе пружаоце (факултете и цивилни сектор). И ово истраживање потврђује (потпуни) недостатак услуга које подржавају жртве насиља на дужи рок, попут решавања питања економског оснаживања и становања (Ignjatović, 2020). Реч је о проблему да се системски уреди и обезбеди пружање општих и специјализованих услуга подршке жртвама насиља што потврђују и друга истраживања и извештаји у овој области (Ignjatović i Drobniak, 2014; Pešić, 2016; ГРЕВИО, 2020; Ignjatović, 2020; Ђурђевић, Ђурђевић, 2021; Лацмановић и Зечевић 2021).

Такође, недостају, а морале би бити успостављене и развијане услуге специјализоване подршке за децу жртве и сведоке насиља у породици, укључујући процене и подршку деци у кривичним поступцима. Исто се односи и на услуге за жртве са специфичним својствима или околностима живљења, као што су старије

особе, сеоско становништво, особе са физичким или менталним инвалидитетом, чија се подршка знатно ослања на неформалне ресурсе, као и подршка за ментално оболеле (посебно у вези са смештајем и психотераписјким третманом), што би морало да се решава системски и међуресорно. Ипак, неколико општина у околини Ниша могле би бити пример добре праксе у континуираном обезбеђивању одређених услуга (али не би требало да таква пракса зависи само од сензибилитета локалне управе). Не би требало да постоје препреке формалне природе у организовању и пружању услуга, попут недостатка одлука које регулишу њихово успостављање, а питање финансирања би морало системски да се решава, што потврђују и друга истраживања (Ђорђевић, 2019; Лацмановић и Зечевић, 2021). Такође, неодговарајуће је праћење и процена ефеката предузетих мера подршке, те се не може закључивати о томе да ли су оне омогућиле опоравак, оснаживање и осамостаљивање жртава насиља, што је сврха мера и поступака које предвиђа Закон о спречавању насиља у породици.

Коначно, али не мање значајно, из садржаја дискусије стручњакиња из ЦСР очигледно је да превентивна природа заштите од насиља у породици и обевезе које следе из Закона оптерећују систем. Преоптерећеност је и раније сматрана најчешћим разлогом за неделотворност и неефикасност поступања (Игњатовић и др. 2015). Тешкоће у организацији рада су системске природе, у вези са недовољним бројем запослених у односу на обим и сложеност послова, недостатком одговарајућих стручних профила, али и неквалитетним радом одређеног броја стручњака. Нема системског решења за бројна питања у вези са дежурствима, техничком опремом и информатичком подршком раду у ЦСР. Недовољне су обуке стручних радника, а недостају заједничке обуке са представницима релевантних система. Рад је оптерећен и другим тешкоћама које би требало системски и међуресорно решавати, укључујући и питање безбедности на раду, како би се избегао „рад по инерцији” и „да се испуни форма”, као и појава „сагоревања”, присутна у систему социјалне заштите, на шта указују учеснице овог, али и других истраживања (Ђорђанић Болић, 2016).

РЕФЕРЕНЦЕ

- Борјанић Болић, В. Емина. 2016. „Викаријска трауматизација и професионалци у систему социјалне заштите деце и младих.“ *Социјална политика* 51 (1): 77–98 .
- Ђурђевић, Снежана. 2019. “Улога локалне самоуправе у области социјалне заштите – учење из искуства, социјална политика.” 54 (2): 9–26. DOI: <https://doi.org/10.22182/sp.22019.1>
- Ђурђевић, Ана, и Сања Ђурђевић. 2021. “Анализа норматива и праксе спречавања насиља над женама у Србији“. *Социјална политика* 56 (1): 7–23. DOI: <https://doi.org/11.22182/sp.12021.1>
- Игњатовић, Тања, Драгица Павловић–Бабић и Марија Лукић. 2015. *Делотворност системских механизма за спречавање насиља према женама и насиља у породици*. Београд: Аутономни женски центар и Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва. https://www.womenngo.org.rs/images/publikacije-dp/2015/Delotvornost_sistemskih_mehanizama_za_sprecavanje_nasilja_prema_zenama_i_nasilja_u_porodici.pdf, последњи приступ 25. фебруар 2022.
- Лацмановић, Ведрана, и Ања Зечевић. 2021. „Мапирање законом дефинисаних услуга социјалне заштите у Републици Србији за жене и децу жртве насиља у породици и њихово разматрање у контексту одговора на кризну ситуацију изазвану коронавирусом.“ *Социјална политика* 56 (2): 7–25. DOI: <https://doi.org/11.22182/sp.22021.1>
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, “Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори”, бр. 12/2013.
- Закон о спречавању насиља у породици, „Службени гласник Републике Србије”, бр. 94/2016.
- Заштитник грађана Републике Србије [Заштитник грађана], Посебни извештај Заштитника грађана о примени Општег и посебних протокола за заштиту жена од насиља. 18. новембар 2014, <http://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/posebnii-izvestaji/3710-2015-02-24-13-35-38>, последњи приступ 25. фебруар 2022.
- Заштитник грађана Републике Србије [Заштитник грађана, 2016а], Посебан извештај Заштитника грађана о обукама за стицање и унапређење знања и компетенција за превенцију, сузбијање и заштиту жена од насиља у породици и партнерским односима, 2016, <http://ombudsman.rs/attachments/article/4613/Poseban%20Izve%C5%A1taj%20Za%C5%A1titnika%20gra%C4%91ana%20o%20obukama%20SRPSKI.pdf>, последњи приступ 25. фебруар 2022.
- Заштитник грађана Републике Србије [Заштитник грађана, 2016б], Четрдесет пет системских препорука Заштитника грађана за поступање надлежних у случајевима насиља над женама, 27. јул 2016,

<http://ombudsman.rs/index.php/2012-02-07-14-03-33/4833-2016-07-28-08-59-32>,
последњи приступ 25. фебруар 2022.

Заштитник грађана Републике Србије [Заштитник грађана], Посебан извештај
Заштитника грађана о раду група за координацију и сарадњу на подручју Града
Београда, септембар 2020,
[https://www.ombudsman.rs/attachments/article/6800/Poseban%20izvestaj%20zastitni
ka%20gradjana.pdf](https://www.ombudsman.rs/attachments/article/6800/Poseban%20izvestaj%20zastitni%20ka%20gradjana.pdf), последњи приступ 25. фебруар 2022.

Савет Европе, Експертска група за борбу против насиља над женама и насиља у
породици [ГРЕВИО]. 2020. *GREVIO извештај о (базичном) поступку процене
стања о законодавним и другим мерама којима се примењују одредбе
Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и
насиља у породици (Истанбулска конвенција) СРБИЈА*. Стразбур: Савет Европе.
[https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2021-
01/GREVIO_Izvestaj%20o%20bazicnom%20postupku%20procene%20stanja_Srbija.
pdf](https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2021-01/GREVIO_Izvestaj%20o%20bazicnom%20postupku%20procene%20stanja_Srbija.pdf), последњи приступ 25. фебруар 2022.

Halmi, Александар. 2001. *Metodologija istraživanja u socijalnom radu – Kvalitativni i
kvantitativni pristup*. Zagreb: Alinea.

Ignjatović, Tanja. 2011. *Nasilje prema ženama u intimnom partnerskom odnosu: Model
koordiniranog odgovora zajednice*. Beograd: Rekonstrukcija ženski fond.

Ignjatović, Tanja, i Tanja Drobnjak (Ur). 2014. *Analiza usklađenosti zakonodavnog i
strateškog okvira Republike Srbije sa Konvencijom Saveta Evrope o sprečavanju i
borbi protiv nasilja nad ženama i nad ženama i nasilja u porodici – Osnovna studija*.
Beograd: Autonomni ženski centar. [https://www.womenngo.org.rs/images/vesti-
14/Studija.pdf](https://www.womenngo.org.rs/images/vesti-14/Studija.pdf), poslednji pristup 25. februar 2022.

Ignjatović, Tanja, i Vanja Macanović. 2018. „Izazovi u primeni novog Zakona o sprečavanju
nasilja u porodici u Srbiji.“ *Temida*, časopis o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu
21 (1): 41–66. DOI: DOI: <https://doi.org/10.2298/TEM1801041I>

Ignjatovic, Tanja, and Vanja Macanovic. 2019. „Implementation of the new Law on the
Prevention of Domestic Violence in Serbia: paradigm shift and system
problems.“ *Journal of Gender-Based Violence* 3 (3): 373–384.
DOI: <https://doi.org/10.1332/239868019X15684765834241>

Ignjatović, Tanja. 2020. „Izazovi u pronalaženju sistemskih odgovora na potrebe žena sa
iskustvom nasilja u intimnom partnerskom odnosu - između standarda, javnih politika
i stvarnosti“. *Antropologija* 20 (3): 99–116. UDK 343.85:343.6-055.2(497.11)
<http://www.anthroserbia.org/Content/PDF/Articles/7007bbe8f16e4afa9505caad96f86137.pdf>

Ignjatović, Tanja. 2021. „Deveti izveštaj o nezavisnom praćenju primene Zakona o
sprečavanju nasilja u porodici u Srbiji za period januar – decembar 2020. godine.“
Beograd: Autonomni ženski centar, [https://www.womenngo.org.rs/images/resurs-
centar/AZC_DEVETI_nezavisni_izvestaj_o_pracenju_Zakona_jun%202021.pdf](https://www.womenngo.org.rs/images/resurs-centar/AZC_DEVETI_nezavisni_izvestaj_o_pracenju_Zakona_jun%202021.pdf),
poslednji pristup 25. februar 2022.

- Jovanović, Slađana, Biljana Simeunović-Patić, i Vanja Macanović. 2012. *Krivičnopravni odgovor na nasilje u porodici u Vojvodini*. Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova.
- Konstatinović-Vilić, Slobodanka, i Nevena Petrušić. 2007. *Krivično delo nasilja u porodici – aktuelna pravosudna praksa u Beogradu i Nišu*. Beograd, Niš: Autonomni ženski centar, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju.
- Lacmanović, Vedrana. 2019. “Femicid u Srbiji: potraga za podacima, odgovorom institucija i medijska slika”. *Annales for Istrian and Mediterranean Studies* 29 (1), 27–39. DOI: 10.19233/ASHS.2019.04
- Petrušić, Nevena, i Slobodanka Konstatinović-Vilić. 2008. *Porodičnopravna zaštita od nasilja u porodici u praksi sudova u Beogradu – Izveštaj*. Beograd, Niš: Autonomni ženski centar, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju.
- Petrušić, Nevena, Slobodanka Konstatinović-Vilić. 2010. *Porodičnopravna zaštita od nasilja u porodici u pravosudnoj praksi u Srbiji*. Beograd, Niš: Autonomni ženski centar, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju.
- Petrušić, Nevena, Natalija Žunić i Vida Vilić. 2018. *Krivično delo nasilje u porodici u sudskoj praksi – nove tendencije i izazovi*. Beograd: Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Misija u Srbiji.
- Pešić, Danijela. 2016. *Zaštita i podrška za žene sa iskustvom nasilja – analiza lokalnih politika u Republici Srbiji*. Beograd: Autonomni ženski centar. https://www.womenngo.org.rs/images/publikacije-dp/2016/Zastita_i_podrska_za_zene_sa_iskustvom_nasilja-analiza_lokalnih_politika_u_Republici_Srbiji.pdf, poslednji pristup 25. februar 2022.
- Popadić, Dragan, Zoran Pavlović i Iris Žeželj. 2018. *Alatke istraživača: Metodi i tehnike istraživanja u društvenim naukama*. Beograd: Clio.
- Vaismoradi, Mojtaba, Hannele Turunen, and Terese Bondas. 2013. “Content Analysis and Thematic Analysis: Implications for Conducting a Qualitative Descriptive Study”. *Nursing and Health Sciences* 15 (3): 398–405. <https://doi.org/10.1111/nhs.12048>.

Tanja Ignjatović*

Autonomous Women's Center, Belgrade

**IMPLEMENTATION OF THE LAW ON PREVENTION OF DOMESTIC
VIOLENCE FROM THE PERSPECTIVE OF THE SOCIAL WELFARE CENTER
EMPLOYEES****

Resume

Although the Law on Prevention of Domestic Violence has been in force for more than four years, its implementation and effectiveness have rarely been viewed from the perspective of employees in social welfare centers. Therefore, the subject of this research was the analysis of the experience of the representatives of this service, with emphasis on cooperation, internal procedures and effects of assessments and plans, in order to identify positive changes and challenges regarding the organization, content, support and protection of victims of domestic violence. A qualitative approach, i.e., thematic analysis, was used, and the focus group discussion on three pre-selected research questions techniques was applied. The sample consisted of 32 respondents from the social welfare centers in Niš and the municipalities that gravitate to the Basic Public Prosecutor's Office in Niš. The data of the previously conducted analysis according to the same methodology on the sample of 61 participants from 17 departments of the City Social Welfare Center Belgrade are also included, which can contribute to increasing the representativeness of the sample. The results indicated an assessment of the improved exchange of information and cooperation with police and prosecutors, but also a lack of understanding of the phenomenon, the position and needs of the victim, the preventive nature of emergency measures, and support for security risk assessment. The presence of a conviction about a large number of false reports of violence by the victims, that they violate urgent measures (which were not imposed on them), and the view that the imposition of emergency measures on both sides is justified, because it is difficult to assess who is the victim and who the perpetrator of violence, which would need to be considered and remedied. The personal qualities and commitment of the liaison officers and / or coordinators who participate in the Group's meetings on behalf of the SWC are

* tanja@azc.org.rs

** This research was realized within the project *Effective policies and unified practice in support and protection of domestic violence survivors*, which is jointly conducted by the Autonomous Women's Center, the Protector of Citizens and the Forum of Judges (in the period from July 1, 2019 to July 1, 2022), which is financially supported by the Kingdom of Norway (NFRP Matra support).

perceived as the most important factor of efficiency. The impression is that the purpose of developing an individual plan for protection and support of victims at the Group meeting, as well as its supplementation (linking) with the content of work and plans developed at the Social Welfare Center remain unclear. There are not enough local services (with rare examples of good practice), and their permanence, accessibility, quality and inter-departmental cooperation should be improved. Monitoring and assessment of the effects of the measures and services taken are inadequate, there is a lack of training, especially joint training with members of the police and the prosecutor's office. The internal organization of work is burdened by a number of problems of a systemic nature, from the lack of staff and appropriate profiles, to the implementation of on-call (24/7 availability), technical and IT equipment, employee safety, which leads to "inertia" and "burn-out", and calls for systemic solutions.

Keywords: domestic violence, social welfare center, law, implementation.

Овај рад је примљен 28. фебруара 2022. године, а прихваћен на састанку Редакције 25. јун 2022. године.

